

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 48 став 1 точка 2 од Законот за Народната банка на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10, 123/12, 43/14, 153/15, 6/16 и 83/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 110/21, 74/24 и 16/25) и точка 12 од Одлуката за методологијата за идентификување системски значајни банки („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 275/24, 50/25 и 202/25), гувернерот на Народната банка на Република Северна Македонија, донесе

УПАТСТВО ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ОДЛУКАТА ЗА МЕТОДОЛОГИЈАТА ЗА ИДЕНТИФИКУВАЊЕ СИСТЕМСКИ ЗНАЧАЈНИ БАНКИ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со ова упатство подетално се определува спроведувањето на Одлуката за методологијата за идентификување системски значајни банки (во понатамошниот текст: Одлуката), односно:

- начинот на утврдување на збирната оценка на секоја банка, вклучително и висината на пондерите на значајност на критериумите, показателите и потпоказателите според квантитативниот пристап,

- начинот на утврдување на системската значајност врз основа на дополнителната оценка, и

- големината на интервалите на секоја поткатегорија на системска значајност.

Изразите што се употребени во ова упатство го имаат истото значење како во Одлуката.

II. НАЧИН НА УТВРДУВАЊЕ НА ЗБИРНАТА ОЦЕНА НА СЕКОЈА БАНКА

2. Во прилогот бр. 1 – Критериуми на системска значајност и квантитативни показатели и потпоказатели (со пондери на значајност, опис на показателите и потпоказателите и начин на пресметка на показателите), којшто е составен дел од ова упатство, се прикажани пондерите на значајност на критериумите на системска значајност и на квантитативните показатели и потпоказатели од квантитативниот пристап за идентификување системски значајни банки и начинот на нивната пресметка.

3. Народната банка на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка) ја утврдува збирната оценка на секоја банка според квантитативниот пристап на следниов начин:

- вредноста на секој показател, односно потпоказател за секоја банка се добива како сооднос на одделната позиција за банката (утврдена како просек или промет за одреден период) и истата позиција за сите банки (утврдена како просек или промет за истиот период) и се множи со 10.000 (се изразува во базични поени);

- просекот на вредноста на потпоказателите за секоја банка содржани во одреден показател, утврдена во согласност со алинејата 1 од овој став, ја дава вредноста на секој показател;

– просекот на вредноста на сите показатели за секоја банка содржани во одреден критериум, утврдена во согласност со алинеите 1 и 2 од овој став, ја дава вредноста на секој критериум на системска значајност;

– просекот на вредноста на сите критериуми, утврдена во согласност со алинејата 3 од овој став, ја дава збирната оцена за секоја банка.

Просекот на одделна позиција за одреден период од став 1 алинеја 1 од оваа точка се утврдува како просек од состојбата на таа позиција на крајот на четири квартали, и тоа на 30 јуни и 31 март од тековната година и 31 декември и 30 септември од претходната година.

Прометот на одделна позиција за одреден период од став 1 алинеја 1 од оваа точка се утврдува за период од претходните 12 календарски месеци заклучно со 30 јуни во тековната година.

Збирот од вредностите на сите банки во рамките на одделните потпоказатели, показатели, критериуми на системска значајност и во рамките на збирната оцена, изнесува 10.000 базични поени.

4. Сите банки чијашто збирна оцена во согласност со пресметките од точката 3 од ова упатство е поголема од пресечната точка определена во Одлуката (350 базични поени) се идентификуваат како системски значајни банки.

III. НАЧИН НА УТВРДУВАЊЕ НА СИСТЕМСКАТА ЗНАЧАЈНОСТ ВРЗ ОСНОВА НА ДОПОЛНИТЕЛНАТА ОЦЕНА

Народната банка врши дополнителна оцена за да утврди дали е потребно и други банки, покрај банките од точката 4 од ова упатство, да бидат идентификувани како системски значајни.

Банката од ставот 1 од оваа точка ќе биде идентификувана како системски значајна банка доколку е исполнет кој било од следниве услови:

– оцената на банката за кој било од критериумите од точката 2 од Одлуката надминува 350 базични поени;

– вредноста за барем еден дополнителен квантитативен показател надминува 350 базични поени;

– го исполнува условот од дополнителниот квалитативен показател.

Во прилогот бр. 2 – Дополнителни показатели, којшто е составен дел од ова упатство, се прикажани дополнителните квантитативни и квалитативни показатели за идентификување системски значајни банки и начинот на нивната пресметка.

Банката којашто според дополнителната оцена е идентификувана како системски значајна банка се распоредува во најниската поткатегорија системска значајност.

IV. ГОЛЕМИНА НА ИНТЕРВАЛИТЕ НА СЕКОЈА ПОТКАТЕГОРИЈА НА СИСТЕМСКА ЗНАЧАЈНОСТ

5. Секоја системски значајна банка идентификувана според квантитативниот пристап се распоредува во една од петте поткатегории на системска значајност.

Интервалите на поткатегориите на системска значајност се утврдуваат на следниов начин:

- минималната вредност на првиот интервал, односно на првата поткатегорија на системска значајност е еднаква на пресечната точка (350 базични поени);

- максималната вредност на последниот интервал, односно на петтата поткатегорија на системска значајност претставува збир на збирната оценка на банката со највисока системска значајност според пресметките заклучно со 30 јуни 2025 година (2.001 базичен поен) и една стандардна девијација од сумарните оценки на идентификуваните системски значајни банки (476 базични поени);

- интервалите за секоја поткатегорија на системска значајност се определуваат така што разликата помеѓу максималната вредност од алинејата 2 од овој став (2.477 базични поени) и минималната вредност од алинејата 1 од овој став (350 базични поени) се дели со 4 и оваа вредност (532 базични поена) ѝ се додава на долната граница на секој интервал, односно на секоја поткатегорија на системска значајност.

Овие пресметки се однесуваат на податоците заклучно со 30 јуни 2025 година, при што границите на интервалите на поткатегориите на системска значајност се фиксни најдоцна до пресметката заклучно со 30 јуни 2027 година.

За секоја поткатегорија на системска значајност е предвидена различна висина на стапката на заштитниот слој на капиталот за системски значајни банки, од 1% до 3,5%. Во прилогот бр. 3 – Заштитен слој на капиталот за секоја поткатегорија на системска значајност, којшто е составен дел на ова упатство, се дадени интервалите на секоја поткатегорија на системска значајност и висината на заштитниот слој на капиталот за секој интервал, односно поткатегорија на системска значајност.

V. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

6. Со влегувањето во сила на ова упатство, престанува да важи Упатството за спроведување на Одлуката за методологијата за идентификување системски значајни банки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 34/17 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 110/20, 112/21 и 77/23).

7. Ова упатство влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“, со исклучок на одредбите од главата III. Начин на утврдување на системската значајност врз основа на дополнителната оценка на ова упатство, кои ќе се применуваат од 30 јуни 2026 година.

У. бр. 02-33559/1
15 октомври 2025 година
Скопје

Гувернер на Народната банка
на Република Северна Македонија,
д-р **Трајко Славески**, с.р.

Прилог бр. 1 – Критериуми на системска значајност и квантитативни показатели и потпоказатели (со пондери на значајност, опис на показателите и потпоказателите и начин на пресметка на показателите)

Критериум на системска значајност (пондер на значајност)	Показател (се пресметува за секоја банка, како сооднос на одделната позиција за секоја банка и истата позиција за банкарскиот систем)	Опис на одделните позиции (состојба на 30 јуни, освен ако не е поинаку наведено)	Потпоказател	Начин на пресметка	Пондер во вкупната пресметка
Големина (25%)	Вкупна актива	Износ на вкупните билансни побарувања од Извештајот за вкупните активности – образец BA во согласност со Упатството за спроведување на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.	/	Просек	/
Замениливост (25%)	Изложеност на кредитен ризик кон нефинансиските лица – резиденти	Износ на изложеноста на кредитен ризик кон нефинансиските друштва и домаќинствата, резиденти, утврдена во согласност со регулативата на Народната банка за управување со кредитниот ризик и за кредитниот регистар.	/	Просек	/
	Депозити на нефинансиските лица – резиденти	Износ на средствата на платежните сметки, депозитите по видување, краткорочните и долгорочните депозити (вклучително и ограничените депозити) на нефинансиските друштва и домаќинствата, резиденти.	/	Просек	/
Поврзаност (25%)	Платен промет преку платните системи	Износ на платните трансакции (одливи) преку платните системи МИПС и КИБС.	/	Промет	/
	Промет на девизниот пазар без прометот со Народната банка	Износ на прометот на девизниот пазар помеѓу банките и помеѓу банките и другите лица (безготовински трансакции со правни и физички лица, резиденти и нерезиденти).	/	Промет	/
	Побарувања од и обврски кон финансиски институции – резиденти, врз основа на кредити и депозити	Износ на дадените и примените кредити и депозити од финансиски институции, вклучително и банки, во земјата.	Износ на побарувањата Износ на обврските	Просек	4,17% 4,17%
Сложеност (25%)	Побарувања од и обврски кон странство	Износ на средствата на тековните сметки и депозити, вложени во странските банки, кредитите дадени на нерезиденти, вложувањата во должнички и сопственички инструменти. Износ на обврските врз основа на сметки и депозити на нерезиденти, врз основа на кредитите од нерезиденти, освен хибридниите и субординираните инструменти. Не се земаат предвид побарувањата од и обврските кон матичните лица - нерезиденти.	Износ на побарувањата Износ на обврските	Просек	4,17% 4,17%
	Платен промет со странство	Износ на сите плаќања кон и наплати од нерезидентите.	/	Промет	8,33%
	Средства на инвестициските и пензиските фондови под старателство	Износ на средствата под старателство на инвестициските и пензиските фондови	/	Просек	8,33%

Прилог бр. 2 – Дополнителни показатели

Квантитативни дополнителни показатели	Показатели Се пресметуваат за секоја банка, како сооднос на одделната позиција за секоја банка и истата позиција на ниво на банкарскиот систем	Начин на пресметка
Депозити коишто се покриени од Фондот за осигурување депозити	Износ на покриените депозити за секоја банка	Просек
Депозити коишто не се покриени од Фондот за осигурување депозити	Износ на депозитите коишто не се покриени, како разлика помеѓу вкупниот износ на прифатливите депозити и износот на покриените депозити за секоја банка	Просек

Квалитативни дополнителни показатели

Дали банката врши критични функции во согласност со Законот за решавање банки?
--

Прилог бр. 3 – Заштитен слој на капиталот за секоја поткатегорија на системска значајност

Поткатегорија на системска значајност	Интервали	Заштитен слој на капиталот за системски значајни банки
5	над 2.477	3,5%
4	над 1.945 до 2.477	2,5%
3	над 1.413 до 1.945	2,0%
2	над 882 до 1.413	1,5%
1	над 350 до 882	1,0%